

Wyrok z dnia 3 grudnia 2010 r.

I PK 122/10

Zajęcia logopedyczne są zajęciami dodatkowymi, których prowadzenie warunkowane jest posiadaniem przez szkołę środków finansowych gwarantowanych przez organ prowadzący szkołę.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Małgorzata Gersdorf (sprawozdawca), Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 3 grudnia 2010 r. sprawy z powództwa Elżbiety G. przeciwko Szkole Podstawowej [...] w W. o ustalenie istnienia stosunku pracy i dopuszczenie do pracy, na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Olsztynie z dnia 11 lutego 2010 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Powódka Elżbieta G. domagała się od pozwanej Szkoły Podstawowej [...] w W. ustalenia istnienia stosunku pracy na czas nieokreślony oraz dopuszczenia do pracy.

Rozpatrując sprawę w pierwszej instancji Sąd Rejonowy w Giżycku ustalił następujący stan faktyczny. W dniu 31 października 2006 r. powódka zawarła z pozwaną Szkołą umowę o pracę na czas określony od dnia 1 listopada 2006 r. do dnia 22 czerwca 2007 r. na stanowisku nauczyciela-logopedy w wymiarze 10/20 etatu, przy czym strony ustaliły, że powódka będzie przez 6 godzin świadczyć pracę u pozwanego, a w wymiarze 4 godzin w Szkole Podstawowej w S. W dniu 24 sierpnia 2007 r. powódka zawarła ponownie umowę z pozwaną na czas określony od 1 września 2007 r. do 31 sierpnia 2008 r., w tym samym wymiarze i na tym samym stanowisku. Pod koniec roku szkolnego zwróciła się do dyrektora pozwanej Szkoły o zmianę dotychczasowej umowy na umowę na czas nieokreślony. Otrzymała natomiast pro-

pozycję zatrudnienia na okres jedynie kolejnego roku w wymiarze 6 godzin. Uznając dotychczasową praktykę zatrudniania w dwóch szkołach za nieprawidłową, dyrektor Szkoły oświadczyła, że istnieje możliwość zawarcia odrębnej umowy zatrudnienia ze szkołą w S. Na kolejne (dwukrotne) pisemne żądania zawarcia umowy na czas nieokreślony otrzymała powódka w dniu 4 września 2008 r. informację, że byłoby to niezgodne z Kartą Nauczyciela. Arkusze organizacyjne pozwanej przewidywały na rok 2006/2007, 2007/2008 oraz 2008/2009 zajęcia z logopedą w wymiarze 10 godzin (na dwa ostatnie lata z informacją o części etatu - 4 godziny - w innej szkole), doprecyzowanych jako „godziny nauczycieli niepełnozatrudnionych”. W roku 2009/2010 nie są u pozwanej prowadzone zajęcia logopedyczne z uwagi na brak środków finansowych. Powódka jest nauczycielem dyplomowanym.

Wyrokiem z dnia 16 listopada 2009 r. [...] Sąd Rejonowy w Giżycku oddalił powództwo w całości. Sąd uznał za kluczową dla sprawy ocenę, czy w odniesieniu do powódki możliwe było zastosowanie art. 10 ust. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 ze zm.). Norma ta dopuszcza (jako wyjątek od reguły) zatrudnienie między innymi nauczyciela dyplomowanego na czas określony w przypadku zaistnienia potrzeby wynikającej z organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela, w tym w trakcie roku szkolnego.

Sąd wskazał, że stosownie do regulacji § 3 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. Nr 61, poz. 626) w planie nauczania należy dodatkowo umieścić między innymi zajęcia rewalidacyjne korygujące wady mowy, jednak nie kreuje to bezwzględnego obowiązku. Zdaniem Sądu § 15 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 11, poz. 114) przewiduje jedynie możliwość zatrudnienia logopedy. Na decyzję o zatrudnieniu takiego nauczyciela wpływać musi rozmiar środków finansowych zapewnionych przez organ prowadzący szkołę, istniejących w konkretnym przypadku potrzeb oraz wniosku i zgody rodziców (§ 4 rozporządzenia z dnia 7 stycznia 2003 r.). Potrzeba zatrudnienia logopedy wynika z organizacji nauczania, a zajęcia logopedyczne stanowią zajęcia dodatkowe w rozumieniu art. 64 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

(jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), a zatem uzasadnia stosowanie zatrudnienia na czas określony.

Rozpatrując sprawę Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 11 lutego 2010 r. [...] oddalił apelację powódki. Sąd Okręgowy w pełni podzielił ustalenia faktyczne i ocenę prawną przyjęte za podstawy orzeczenia pierwszoinstancyjnego. Sąd zwrócił uwagę na fakultatywność zatrudnienia logopedów w świetle regulacji § 15 rozporządzenia z dnia 7 stycznia 2003 r. Decyzja o przeznaczeniu środków na taką pomoc należy do gminy, co stanowi okoliczność należąca do „organizacji nauczania” w rozumieniu art. 10 ust. 7 Karty Nauczyciela. Sąd wskazał, że tylko w odniesieniu do uczniów niepełnosprawnych istnieje obowiązek prowadzenia zajęć rewalidacyjnych w rozumieniu § 3 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia z dnia 21 maja 2001 r. Dla sprawy nie mają zatem znaczenia podnoszone przez powódkę rzeczywiste potrzeby logopedyczne dzieci w powiecie giżyckim, a konieczność pomocy dzieciom i ochrony ich interesów, świadczące o zaangażowaniu powódki w pracę nie mogą zmienić zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia.

Skargę kasacyjną od tego wyroku wywiódł pełnomocnik powódki, zarzucając Sądowi Okręgowemu naruszenia: 1) art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. i art. 328 § 2 k.p.c., przez oddalenie apelacji w miejsce jej uwzględnienia i uchylenia sprawy do ponownego rozpoznania; 2) art. 321 k.p.c., przez wyrokowanie co do przedmiotu nieobjętego żądaniem - w sytuacji, w której powódka powołała, że w dniu zawarcia pierwszej i drugiej umowy na czas określony nie istniały potrzeby zatrudnienia powódki na czas określony wynikające z organizacji nauczania; 3) § 1 i 15 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie - uznanie, że normy te nie obligują dyrektora szkoły do zapewnienia pomocy logopedycznej; 4) § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych, przez zastosowanie normy nieistniejącej (rozporządzenie uchylono z dniem 31 sierpnia 2002 r.); 5) art. 7 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w związku z art. 1, art. 5a ust. 1, art. 5a ust. 2 pkt 1 oraz art. 5 ust. 3 w związku z art. 5 ust. 5 oraz art. 79 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, przez przyjęcie, że nie ma obowiązku organizowania pomocy

psychologiczno-pedagogicznej w zakresie logopedii; 6) art. 10 ust. 7 Karty Nauczyciela, przez uznanie, że potrzebę wynikającą z organizacji nauczania stanowi co-rocennie zatwierdzany przez organ prowadzący arkusz organizacyjny oraz fakt, że organ ten może nie zapewnić w latach następujących po zatrudnieniu nauczyciela środków finansowych na organizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej; 7) art. 10 ust. 6, art. 10 ust. 7 w związku z art. 3 ust. 1 Karty Nauczyciela w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP w związku z § 10 ust. 1 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, przez zróżnicowanie ochrony trwałości stosunku pracy nauczyciela-logopedy w stosunku do nauczycieli innych specjalności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie okazały się trafne, co spowodowało jej oddalenie. Odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa procesowego, oceny wymaga tylko jeden z nich, tj. zarzut naruszenia art. 321 k.p.c. Reszta zarzutów pozostaje pusta o tyle, że zmierza do wykazania wadliwości zaskarżonego orzeczenia ze względów pozaprosesowych. Zmiana lub uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji musiałaby bowiem nastąpić ze względów materialnoprawnych, jak wynika to ze skargi kasacyjnej. Sąd Najwyższy rozpatrujący sprawę w niniejszym składzie uważa tego rodzaju zarzuty za zbędne. Jeśli bowiem orzeczenie sądu drugiej instancji oparte jest na tej samej podstawie materialnoprawnej, co orzeczenie pierwszej instancji, a prawo materialne zostaje zastosowane wadliwie, to wyrok jest wadliwy z uwagi na naruszenie prawa materialnego, a nie ze względu na to, że nie zmieniono lub nie uchylono wyroku sądu pierwszej instancji. Zarzut naruszenia prawa procesowego polegający na zaniechaniu zmiany orzeczenia pierwszej instancji można podnosić jedynie w niektórych przypadkach, np. wówczas, gdy ze względów procesowych wyrok sądu pierwszej instancji wymagał dokonania takiej zmiany czy uchylenia (np. ze względu na nieważność postępowania).

Odnosząc się zatem do zarzutu naruszenia art. 321 k.p.c. należy zauważyć, że mylnie skarżący ocenia, iż wyrok dotyczył przedmiotu nieobjętego żądaniem. Należy rozgraniczyć sferę wyroku jako rozstrzygnięcia od jego uzasadnienia. Skarżący

powołuje się na mankamenty uzasadnienia twierdząc, że o istnieniu stosunku pracy (w świetle żądania alternatywnie od 2006 r. lub 2007 r.) sądy orzekały na podstawie okoliczności z roku 2009. Nie świadczy to jednak o tym, że sąd orzekał o żądaniu innym niż określone w pozwie. Odmówił bowiem ustalenia istnienia stosunku pracy. To, czy wziął pod uwagę właściwe okoliczności (podstawę prawną i faktyczną), stanowić będzie o jego wadliwości lub niewadliwości. Nie sposób natomiast twierdzić na tej podstawie, że sąd orzekał ponad żądanie lub o żądaniu innym, aniżeli zgłoszone w pozwie.

Materialnoprawnie spór zasadzał się na kwestii dopuszczalności stosowania do powódki zatrudnienia terminowego, tj. pytania, czy zachodził w jej przypadku wyjątek określony w art. 10 ust. 7 Karty Nauczyciela. Sądy powszechne orzekające w sprawie uznały, że stosowanie umów na czas określony uzasadnione było potrzebami wynikającymi z organizacji nauczania. Ograniczenie to nie dotyczy powódki jako nauczyciela-logopedy, jak zdaje się to ujmować jej pełnomocnik w skardze kasacyjnej. Nie chodzi bowiem o jakąkolwiek szczególną, gorszą pozycję nauczyciela tej specjalności, ale generalnie o dopuszczenie stosowania zatrudnienia terminowego w określonych przypadkach, uzasadnionych potrzebami organizacyjnymi. Tego rodzaju regulacja stanowi implementację klauzuli 5 załącznika do dyrektywy 99/70/WE, którego ust. 1 lit. a dopuszcza ponawianie umów na czas określony, gdy stoją za tym obiektywne powody.

W dotychczasowej judykaturze Sądu Najwyższego kilkakrotnie rozważano znaczenie pojęcia „potrzeby wynikające z organizacji nauczania” właśnie przez wskazanie zobiektywizowanych kryteriów. Przywołania wymaga szczególnie wyrok z dnia 5 września 1997 r., I PKN 226/97, w którym Sąd Najwyższy omówił szeroki katalog okoliczności, które mogą stanowić „organizację nauczania” w rozumieniu art. 10 ust. 7 Karty Nauczyciela (wówczas art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela), zaliczając doń np. liczbę klas, rodzaj przedmiotów, liczbę godzin lekcyjnych, liczbę etatów, okres nauczania poszczególnych przedmiotów, zmianowość pracy szkoły. Powódka podnosi, że skoro w latach szkolnych 2006/2007 oraz 2007/2008 przewidywano jej zatrudnienie jako nauczyciela-logopedy, to nie istniały wynikające z organizacji nauczania okoliczności uzasadniające odstąpienie od zawarcia umowy na czas nieokreślony. Każdy nauczyciel, w odniesieniu do którego przyczyny takie zaistnieją, może zostać zatrudniony na czas określony. Sprawia to, że pozycja powódki jako nauczy-

ciela-logopedy nie staje się gorsza od pozycji innych nauczycieli. Dochodzi do zróżnicowania z uwzględnieniem zupełnie innego kryterium i to, jak wskazano, kryterium zobiektywizowanego. W świetle rozpatrywanej sprawy należy podkreślić, że regulacje zamieszczone w Karcie Nauczyciela w zakresie nawiązania stosunku pracy są zupełne w tym sensie, że zostały wyczerpująco unormowane w tej pragmatyce służbowej. Stąd do pracowników zatrudnionych na podstawie Karty nie stosuje się art. 25¹ k.p. Poziom ochrony wynikający z Karty Nauczyciela jest wyższy w tym sensie, że umowy o pracę zawierane z nauczycielami na czas określony są umowami kauzalnymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 września 1999 r., I PKN 235/99, OSNAPiUS 2001 nr 3, poz. 64), w odróżnieniu od innych umów terminowych, które nie wymagają szczególnego powodu dla ich zawarcia.

Z tego ostatniego punktu widzenia, Sąd Najwyższy rozpatrujący sprawę w niniejszym składzie pragnie odnieść się także do oceny charakteru zajęć z przedmiotu nauczanego przez powódkę. Stosownie do § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, którego wadliwą wykładnię zarzuca skarżąca, istnieje możliwość zatrudnienia w placówce osób o wymienionych w tej regulacji specjalnościach, między innymi logopedy. Trudno zgodzić się z wywodem skargi, że z unormowania § 15 rozporządzenia wynika bezwzględny i niebudzący wątpliwości obowiązek organizowania zajęć, wśród których znajdują się zajęcia logopedyczne. Paragraf 15 ust. 2 rozporządzenia wyraźnie określa, że osoby takie mogą być zatrudnione. Dokonując językowej wykładni tego zwrotu nie sposób wywieść z niego obowiązku prowadzenia zajęć logopedycznych, jak chciałaby tego skarżąca. Oznacza on jedynie, że spełnienie innych przesłanek warunkuje wprowadzenie lub zaniechanie wprowadzenia określonej tematyki. Trafnie Sądy obu instancji zauważyły, że jedną z takich przesłanek zawiera § 4 rozporządzenia, wymagając stosownego wniosku. Sięgając natomiast do norm wyższego rzędu również nie sposób nie zgodzić się ze stanowiskiem, że w świetle art. 64 ust. 1 ustawy o systemie oświaty istnieje podział na zajęcia obowiązkowe oraz dodatkowe. Nie ma zatem podstaw do przyjęcia, że jeśli jakiegokolwiek zajęcia zostały uregulowane w przepisach oświatowych, to już z tego tylko względu szkoła musi je prowadzić. Do takiego wniosku zmierza wywód skargi, lecz wniosek taki jest nieuprawniony.

Trafny pozostaje zarzut naruszenia prawa materialnego przez zastosowanie nieobowiązującego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Nie ma on jednak wpływu na treść wyroku, albowiem w zakresie istotnym dla niniejszej sprawy regulacje tego rozporządzenia powtarza akt, który go zastąpił. Rozporządzenie z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych w § 2 ust. 1 pkt 4 oraz § 3 ust. 2 pkt 2 uzależnia obowiązek prowadzenia zajęć od niepełnosprawności uczniów. Okoliczność taka nie została ustalona przez Sądy orzekające w niniejszym postępowaniu. Normy rozporządzenia z dnia 12 lutego 2002 r. nie zostały także objęte zakresem zaskarżenia w skardze kasacyjnej. Nie istnieją wobec tego podstawy do przyjęcia, że szkoła miała obowiązek prowadzić tego rodzaju zajęcia ani do podważenia oceny, iż nie istniał obowiązek prowadzenia zajęć logopedycznych.

Zajęcia zostały zatem zaliczone do zespołu zajęć dodatkowych, których prowadzenie warunkowane jest posiadaniem przez szkołę środków finansowych, gwarantowanych przez organ prowadzący szkołę. Brak ciągłości zapewnienia takich środków, co rodziło niepewność w kwestii możliwości corocznego powtarzania zajęć logopedycznych, stanowił o szczególnych potrzebach wynikających z organizacji nauczania w rozumieniu art. 10 ust. 7 Karty Nauczyciela. Fakt, że w dwóch kolejnych latach środki na takie zajęcia dodatkowe zapewniono nie oznacza, że musiały one być zapewniane permanentnie, co rodziłoby potrzebę i konieczność bezterminowego zatrudnienia nauczyciela w ramach finansowanego z tych środków przedmiotu.

Wypada też wskazać - z uwagi na zakres skargi kasacyjnej i jej uzasadnienie, w którym przewija się wątek zgodności regulacji prawnej wykładanej w sposób przyjęty przez Sądy *meriti* z regułami ogólnymi prawa - że ustawowe powody zawierania umów terminowych z nauczycielami zgodne są z klauzulą 5 załącznika do dyrektywy Rady Nr 99/70/WE z dnia 28 czerwca 1999 r., dotyczącej porozumienia ramowego z dnia 18 marca 1999 r. w sprawie pracy na czas określony, zawartego przez UNICE, CEEP, ETUC (Dz.U.UE L z dnia 10 lipca 1999 r.). Klauzula ta zezwala bowiem na powtarzanie umów na czas określony w sytuacjach, w których istnieją obiektywne powody uzasadniające odnawianie takich umów lub stosunków pracy. *Ad casum* chodzi o przyczyny wymienione w art. 10 ust. 7 Karty Nauczyciela (potrzeby wynikające z organizacji nauczania, tu nauczania przedmiotu dodatkowego). Klauzula 5 pkt

1 lit. a nie stoi bowiem na przeszkodzie zawieraniu kolejnych umów na czas określony w sytuacji, gdy przepisy Karty Nauczyciela podają powody uzasadniające takie działania pracodawcy, a powodami tymi są między innymi przyczyny wynikające z organizacji nauczania przedmiotów dodatkowych, na które muszą znaleźć się konkretne środki finansowe. Innymi słowy, nie można uznać, że praca nauczyciela logopedy służy zaspokajaniu stałych potrzeb pracodawcy. Potrzeby te bowiem nie mają charakteru obligatoryjnego i zależą od organu założycielskiego szkoły, w tym sensie, że organ ten musi podjąć decyzję o ich finansowaniu (*a contrario* wyrok ETS z 23 kwietnia 2009 r. w sprawach C- 378/07 i C -380/07).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====